

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Rubricis pr[a]eceptiuis, & directiuis. 11.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

Sanctis Ordinis eorum, aut alijs quoniam non habentur in Missali Romano, non possunt ab alijs dici, nec etiam in ipso summet Regularium Ecclesijs, ex Decreto Sacri Rit. Congregat. 19. Nouemb. 1622. * Neque à cappellanis sæcularibus proprijs in Ecclesijs Monialium, quæ Romano non vtuntur Breviario. quo casu consulari Sacra Congreg. Rituum, de cuius licentia Missam quidem cappellani proprii recitabunt de Sancto, de quo Moniales officium, sed cum Missali Rom. vt in prop. de Sanctis, vel de communi, eadem Sacri Congreg. Rit. ita decreuit die 20. Nouemb. 1628. si nulla est Missa in Missali Romano, quæ concordet cum officio Monialium, puta de nomine Iesu, de spinea corona, & similibus, eo casu Missam de Circumcisione Domini, seu Missam de Cruce vel passione recitare poterunt: vel certe pro debita licentia adeant Sacram eandem Congregationem.

Quod si quis adderet, vel detraheret ex Cæremonijs, etiam deuotionis causa, præsumens, id esse melius; tunc peccaret moraliter; quia in Bulla Pij V. dicitur: *ne præsumant*. ita Anton. Molina in *instruct. Sacerdotum tract. 3. cap. 11. §. vlt.*

17 At si inchoata Missa veniat Episcopus, aut eo maior, aut Princeps; neque alia Missa celebrari possit, quid agendum ante Consecrationem, & post Epistolam, si illi veniant, poterit repeti Missa à capite. *Nauar. de orat. notab. 16. numer. 55. & Azor. lib. 10. capit. 32. quest. 3.* Addit *Pofseuin. de offic. Cur. capit. 2. num. 11.* posse

hoc idem fieri, etiam vltra primam vicem, si maior causa superueniat: sed meo iudicio, tunc esset opus altiori iudicio.

18 Quæritur adhuc: An possit interrumpi, & discontinuari Missa ob aliquam causam? Respondetur posse, ob concionem, & publicationes Edictorum, quæ fiunt à Parochis. præterea ad confessionem audiendam moribundi; custodia, si opus est, interim ab alio Eucharistia; vel ad vngendum infirmum, cui nullum aliud Sacramentum ministrari potest; ex *Nauar. de Hor. Canon. capit. 16. num. 69. Henriq. libro 9. capit. 30. numero 4.* Non autem interrumpi debet paulo ante laicorum communionem, vt sacerdos audiat apud Altare, etiam breuem confessionem alicuius; quod perturbat, & merito, astantium animos. *DD. apud Bonacin. disput. 4. quest. 6. punct. 1. num. 20.*

19 Accidit denique in Missæ ministerio offerri Sacerdoti particulam pro communicando laico, & oblatione Hostiæ iam facta; poterit ne illa consecrari? *Bonac. de Euchar. disp. 4. quest. vltim. punct. 2. num. 6.* videtur negare. sed puto probabiliter posse consecrari, oblatione eiusdem mente concepta, vt sapius in defectibus dictum est: non tamen remotius ab oblatione Hostiæ, puta, iam cepta Præfatione. Vel eo casu, si necessitas adfit, arbitrio boni viri dari laico poterit pars Hostiæ consecrata, quæ olim referuabatur pro infirmis, vt paulo supra diximus, *num. 3. presentis tituli.*

De Rubricis præceptiuis, & directiuis. XI.

Reliquum est, vt in ordine ad Missam examinemus duo: alterum est circa Rubricas omnes. de quibus hætenus; quæ cum diuidantur communiter à Summistis, & Theologis, in præceptiuis, & directiuis, nondum quis veluti digito demonstrauit, quænam ex dictis sint præceptiua: quænam directiua. nam illæ obligant sub mortali; hæ non item, nisi ex contemptu omit-

tantur. Alterum est circa onera Missarum, quæ subire solent Sacerdotes; de quibus Theologi multa sparsim docuerunt, quæ hoc loco collecta breui cõpendio, lector, spero fore, vt valde profint. Nunc de primo. Seclusa igitur obliuione, ignorantia inculpabili, & inaduerentia, quæ culpam diminuunt, vt supra monuimus. * Omisssa item ea Recentioris auctoris distinctione in præceptiuis sub mortali, & præ-

& præceptiuas sub veniali, diuersas à Directiuis; quæ distinctio nulla est; aut est quæstio de nomine. nam præceptum importat proprie in sua significatione materiam grauem, & lethalem culpam.

1 Dico primo. Quando in Rubricis habetur hæc vox, *grauissime*, seu, *grauiter peccat*, certissimum est, significari peccatum mortale. Septies autem habetur, cum de defectibus Missæ agitur.

Si nõ in azymo conficiatur sacramentum in Ecclesia Latina. *tit. 3. num. 3.*

Si vinum ceperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantum acre, vel mustum de visis tunc expressum; vel sine aqua fiat sacrificium, vel cum aqua non naturaliter. *tit. 4. num. 2.*

Si in forma adderet aliquid Celebrans, quod significationem non mutaret. *tit. 5. num. 1.*

Si celebret suspensus, excommunicatus, degradatus, irregularis, vel canonicè impeditus. *tit. 8. num. 1.*

Si celebret in peccato mortali habens copiam Confessoris. *ibid. num. 2.*

Si non habens copiam Confessoris sine contritione in peccato mortali celebret. *ibid. num. 3.*

Si integra Sacramenta extra quosdam casus non sumpserit. *tit. 10. num. 4.*

2 Dico secundo. Quando materia Rubricæ pertinet ad integritatem Sacramenti, seu Sacrificij, ea ita grauis censenda est, vt omissio sit peccatum mortale. eiusmodi sunt, quæ de pane, vino, aqua, intentione, forma, sumptione vtriusque speciei sunt præscripta: quæ omnia sub mortali sunt iuxta Rubricas obseruanda.

In forma quoque illud, *enim*, additum ab Ecclesia non potest sine peccato mortali voluntarie omitti.

3 Dico tertio. Eas Rubricas esse præceptiuas, in quibus concordant Doctores, eas esse de re graui, & sub mortali obseruandas esse. videlicet;

De loco celebrandi non prohibito. de ara consecrata. de lumine. de hora celebrandi. de dispositione animæ & corporis, ieiunio scilicet à peccato mortali, & à cibo. de ministro. de Missali libro. de cali-

ce. patena. corporali. & palla. de Canone integrè, & secretè recitando. de prima purificatione cum vino. de numero, munditia, integritate, & benedictione vestium Sacerdotalium, eo modo quo probauimus sup. suis locis.

4 Dico quarto. Rubricas aliquas esse strictioris iuris in Missis Conuentualibus, seu principalibus Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiarum; quod cum Suarez & alijs docet Bonacin. *disput. 4. de Euchar. quest. vltima punct. 7. §. 3. numero 3.* quia æquiparantur hæc Missæ Horis Canonice, quæ dicuntur in Choro. immo vero sunt Horarum quasi finis, ad quem diriguntur Hore, vt egregie probat Francol. *de temp. Horarum Canonic. part. 1. cap. 16. num. 18.* eiusmodi est Rubrica de concordia Missæ Conuentualis cum Officio; quæ expresse præcipitur in *cap. cum creatura, de celebrat. Miss.* per verbum, *mandamus*, Honorij Tertij. Docent enim DD. à Bonacin. *citati de leg. disp. 1. quest. 1. punct. 7. §. 4. num. 7.* quod verbum, *mandamus*, importat obligationem ad mortale. Inter Collegiatas autem adhuc esse disparitatem dico. nam Collegiatæ Regulares* (quæ tamen minus proprie Collegiatæ dicuntur, vt paulo infra probabo) tenentur ad Horas Canonicas & Missam in Choro, ex vi Regulæ tantum, & consuetudinis interpretantis Regulam, sicuti etiam ad Officium diuinum extra Chorum consuetudo tantum obligat Regulares, vt sic, ex Caiet. *verbo Hora*: at sæculares Canonici tenentur ex stipendio ad leges Pontificias in Choro seruandas.

5 Dico quinto. Prope præceptiuas eas esse Rubricas, de quibus disputant Doctores: & tamen Pius V. & Clem. VIII. inclinant expressè in alteram partem, præcipiendo in Bulla, vt iuxta formam in nouo Missali traditam celebretur Missa eiusmodi sunt: de Matutino, & Laudibus ante Missam: de mappis tribus: de luminariis cereis: quæ licet sint cõtrouersa inter Doctores, ij tamen Pontifices summi prædicta potius in suis Rubricis approbanere, tanquam tutiora.

6 Dico sexto. Dubias esse reliquas de princi-

principio auroræ, & sine meridiei: de Cruce in Altari: de pedibus calceandis: de veste talari: de pileoli vsu, à quo concedatur, extra Canonem: de orationibus ad vestes, & post Missam: de Missa priuata ad arbitrium sine causa: de Missa non approbata, nisi pro quibusdam Ecclesijs: de votiua, vel de Requiem, in Festo Duplici, & diebus prohibitis: de orationibus additis secreto dicendis ex deuotione Celebrantis, in quibus omnibus Doctoribus vtrinque disputantibus, Rubricis tamen magis adhærendum esse censeo.

7 Dico septimo. Inter has dubias Rubricas illa est apud me valde certa, quod sit de re grauiissima: quæ habetur *part. 1. titul. 3. num. 1.* nimirum: *In ferijs Quadragesima, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiamsi Duplex, vel Semiduplex Festum, vel Octaua occurrat, in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis cantantur duæ Missæ, una de Festo post Tertiam, alia de Feria post Nonam.* Cantari ergo debent, vbi nimirum cantari quotidie Missa consuevit à Canonicis: tum quia præcipit Pius V. in virtute sanctæ obedientiæ in Bulla, vt decanterur Missa iuxta normam, ritum, & modum à se præscriptum: hoc est, quandoque duæ: tum quia altera earum sine commemoratione alterius dici debet *ex tit. 7. num. 2.* & hoc modo, altera non respondet integrè Officio diuino, in quo fit de Festo, & Feria simul (Missæ enim Conuentalis debet respondere integrè Horis Canonicis) tum quia est ritus Ecclesiæ perantiquus, teste *Microl. cap. 48. & 58. vt diximus pagina 4.* tum quia circumstantia illa temporis (post Tertiam altera, altera post Nonam) indicat esse notabilem ritum: tum quia Clementis VIII. auctoritate Missale recognitum, suis locis. octies ad minus, monet lectorem hac de re, vt obliuioni non tradatur: scilicet, ante Missam de Vigilia Ascens. in Festo S. Marci, in Vigilia Apostol. Petri, & Pauli, in Vigilia Sancti Laurentij, in Festo SS. Cornelij, &c. SS. Ianuarij, &c. In Vigil. S. Matthæi, & in com-

mem. omnium fidelium Defunctorum. * tum quia S. Carolus cum suis Prouincialibus Episcopis in *Concil. 4. Prouinciali Romæ approbato*, in hæc verba decreuit: *Quibus diebus ex Missalis Romani Rubricarum præscripto in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis duæ Missæ Conuentalis celebrari oportet, ea ambæ cantantur, quod si Capitulum præstare omiserit, neglexeritue, non solum illius diei, in quo huic muneri defuerit, verum etiam alterius diei distributionibus mulctetur.* Hæc ibi.

8 Dices: sufficere (quod recentior scripsit, consuetudini nimium fauens, quæ potius est abusus) fieri satis, si altera dicatur priuatim, puta, quæ est de Feria, & Choro absente. Addunt alij, eo quia *titulo septimo numero secundo.* habentur verba, *dicuntur duæ.* ergo satis est, si dicatur altera priuatim: sed verbum *dicuntur*, explicandum est, *cantantur* ne pugnent inuicem duæ Rubricæ: altera enim alteram explicat, & posterior à priore pendet. deinde non est maior ratio, ex vi verbi, *dicuntur*, vt altera sit priuata, altera solemnis. item, quæ dicitur, Choro absente, non potest respondere Horis Canonicis: neque dici potest Conuentalis. Præterea illa Horæ definitio, Tertiar, & Nonæ, indicat, debere vtramque celebrari, prout Hora Tertia, & Nonna dicuntur in Choro; hoc est, cum Cantu, & Choro præsentem. Atque hæc est Romana praxis in Patriarchalibus Romæ Ecclesijs; adeoque in ijs existimata fuerunt hæc duæ Missæ grauiissima, vt *Franciscus Samaritanus Beneficiatus Ecclesiæ Lateranensis, & Doctor, in suo thesauro Sacerdotali tertia part. titulo, Missæ plures, &c.* concedat, posse has duas Missas ab eodem celebrari, si forte vnus tantum Sacerdos eo die in Ecclesia Collegiata celebrare queat. quod deinde sublatum est in *Rubricis parte 1. titulo 7. num. 2.* quando scilicet plures quotidie non celebrant Sacerdotes. Denique die 2. Nouembris ait Rubrica: *Missæ dicitur principalis pro Defunctis post Nonam.* explicant omnes; cantari debet, Choro

Choro præfente : eademque est ratio de alijs Missis. Aliqui, ex præfato verbo, dicuntur, inferunt, quòd ubi plures Sacerdotes celebrant, debent dici duæ Missæ prædictæ priuatim: laudo vsu; sed nego esse Rubricæ hunc sensum: quod patebit magis infra.

9 Dices adhuc: Verba, *cantantur*, & *dicuntur*, non sunt imperatiua. Respondeo in titulo 5. de *Missis Defunctorum* numero primo habes *dicantur duæ Missæ*, & titulo 15. numero 2. *Missæ de tempore, quauis dies sint solennes, in quibus sit Officium cum Missa de Festo, debet cantari post Nonam.* Item in Rubricis enunciatiuum verbum habet vim imperatiui; verbi gratia, in die 2. *Novembris in Breuiario: Dicuntur Vesperæ Defunctorum, post Laudes incipit Matutinum Defunctorum.* ecce verba enunciatiua tantum; & Doctores tamen ex his verbis volunt teneri nos sub mortali ad recitandas Vesperas, & Matutinum Defunctorum, vt *Suarez expresse docet libro 4. de Hor. Canon. cap. 25. numero 8. Item in cap. cum creatura, citato supra, & explicato num. 5. mandat Honorius, cantari Missam respondentem Horis Canonicis, sub mortali; non autem responderet, si altera non cantaretur, vt dictum est, numero 8. & Pius V. vt integrè respondeat Horis Canonicis, duas præscribit. ergo tenentur Collegiatae ad duas. Valet enim hic Regula illa: *paria sunt, non facere, & facere malè*, contra Rubricas. *cap. inter corporalia, de translac. Episcop. capit. veniens, de presbyt. non bapt.**

10 Cui nostræ sententiæ subscribere aliquando, cum in dubium à nonnullis reuocaretur, doctissimi viri, & notissimi, *Paulus Fraxinellus Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Petrus Thomas Saracenus Ordinis Carmelitarum, Ioann. Petrus Moneta, & Homobonus de Bonis, Theologi Ordinis nostri, & primarij, qui omnes præclara multa prælo dederunt.*

11 Sacra Rituum Romana Congregatio die 16. *Maij* 1626. decreuit, non

posse omitti alteram ex his duabus Missis cantandis ob celebrationem Capituli Canonorum, & iterum hoc idem die 16. *Januarij* 1627. asseruit: ne duæ Missæ, etiam ex necessaria negociorum causa, & Capitulari, omittantur. Si est consuetudo immemorabilis, sufficit loco Missæ Conuentualis Missa lecta de die celebrata in aurora, & Votiuæ cantata post Nonam, exceptis diebus, quibus ex *Rubr. 3.* Missalis sunt omnino cantanda duæ Missæ conuentuales de festo, & de feria. *Congreg. Rit. 23. Mart. 1602. 28. Janu. 1612. Vrbinat. 4. Iulij* 1615. Idem, quando cantatur Missa pro Defunctis. sed tandem eadem S. Congreg. abrogauit omnem consuetudinem non cantandi Missam de die, ultra Votiuam. 18. *Iulij* & 28. *Augusti* 1628.

12 * Dices: An Regulares comprehendantur in hac Rubrica? negat *Rodericus de questio. Regul. tomo 1. quest. 43. articul. 12.* quia, inquit, non veniunt Regulares nomine Ecclesiarum Collegiatarum in odiosis. quæ ratio mihi non placet sed quia Ecclesiæ Regularium appellantur propriè Conuentuales ab *Innocentio IV. in Bulla eiusdem 7. Bullarij*, ubi *Planus Cherubinus in Compendio Bullar. schol. 1.* notat: eo titulo appellari, ad differentiam Collegiatarum, quæ sunt propriè Canonorum item in *Clemen. prima de celebrat. Miss. ex Concil. Viennen.* distinguuntur Ecclesiæ Regulares à Cathedralibus & Collegiatis; quibus postremis dumtaxat imponitur onus de duabus his Missis. adde rationem allatam supra n. 4.

13 Dico vltimo. Reliquas Rubricas esse directiuas tantum, non tamen esse negligendas. saperet enim contemptum, si quæ earum perpetuo omitteretur, aut sepius, & vt plurimum. * & multo minus, si timeatur scandalum. contemptum vero seu scandalum iudicabis grauiam vel leuiam, ex materia, & intentione Sacerdotis. Vnde, quod alij dicunt, quatuor cum litteris celebrandam esse Missam, A. B. C. D. his addo ego litteram quintam E. in honorem quinque vulnerum Christi.

Hoc

Hoc est. Altè. Breuiter. Clarè. Deuotè. Exactè, seu Exquisitè.

Altè, vt audiatur. Breuiter, non vltra mediam horam, ait *Scortia lib. 2. c. 19. vel paulo vltra*. Clarè, vt omnia verba integrè proferantur. Deuotè, vt attendatur ad ea quæ dicuntur. Exactè, vt fiant omnia, quæ præscribuntur in Rubricis.

14 * Vt autem Rubricarum obligatio magis innotescat, præterquam quòd in Bulla Pij Quinti pro Missali edita omnis mutatio, additio, & detractio prohibetur, Decreuit Concil. Trident. sessione 7. canone 13. in hæc verba: Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemnibus Sacramentorum

administratione adhiberi consuetos, aut cõtemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quẽcunque Ecclesiarum Prælatum mutari posse, anathema sit. Hæc ibi. Solemnis certè Sacramenti Eucharistiæ administratio in Missa fit, siue sit solemnis, siue priuata, & ritus, qui habentur in Missali Romano sunt Ecclesiæ Catholicæ recepti, & approbati, vt patet. Ex quibus non video, qua ratione doceant moderni Theologi, opinionem esse probabilem, quòd sine peccato possint omitti Rubricæ, & sine causa scienter, etiam in materia leui. sed de his satis.

De alijs obligationibus Sacerdotum circa Missam. XII.

1 **A**lterum erat circa onera Sacerdotum in ordine ad Missam, quæ ad capita quinque reuocari possunt: vel ratione *Loci*: vel ratione *Temporis*: vel ratione *Ritus*: vel ratione *Officij*, seu *Beneficij*, vel ratione *Stipendij*: & hoc eodem ordine procedendum erit in hoc titulo.

2 Ratione *Loci*: tenetur Sacerdos sacrum facere in certo Altari, non impeditus legitime, si testator, aut alius locum celebrandæ Missæ præscripserit; alias peccat mortaliter, quia non implet voluntatem testatoris, quam neque hæredes mutare possunt, non tamen tenetur ad restitutionem, si alibi pro eo celebrat. citat *Doctores Bonacin. de Euchar. disp. 4. questione vltim. punct. 7. §. 4. a num. 2. ad finem.* & ratio patet, quia violat priuatam legem testatoris.

3 Potest autem Episcopus aliquando ex iustâ causa, si nequeat in eo Altari, cõcedere, vt alibi celebret. *Idem ibid.*

4 Qui tenentur celebrare in Altari priuilegiato pro Defunctis, & alibi celebratum nummismate, verbi gratia, Sancti Caroli, quo anima liberari potest à Purgatorio, videtur satisfacere: quod innuit *Alphons. de Leon. de off. & pot. conf. temp. Iubilei p. 3. n. 29.* quem sequitur *Fraxinell. Gauant. Rubr. Miss.*

de oblig. Sacerd. sect. 4. conclus. 4. §. 9. nu. 2. in 6. edit. qui tamen *n. 3.* limitat, nisi ille (ait) qui petit Missam, eam velit celebrari in hoc, vel illo Altari priuilegiato. tunc enim alibi non debet celebrari.

5 Qui tenetur alicubi celebrare, absque applicatione sacrificij, ad diuinum cultum tantum, ita debet ibi celebrare, vt nullo modo accipiat stipendium ab alio, vt illi applicet sacrificium sibi liberum, quod expressè vetuit Sacra Concil. Trident. Congregatio in *declaratione Decreti de celebr. Missarum sub SS. D. N. Urbano VIII. emanati*, & quo infra, in *responsione ad quartum dubium*. Quod etiam notent Canonici, & curati, qui tenentur celebrare Missam Cõuentualem, seu Parochialem in proprijs Ecclesijs ratione Canonatus, seu Rectoriæ; quia ad eam tenentur ratione beneficij; secus, quando ex mera consuetudine, seu statuto Canonicali ad maiorem Ecclesiæ decorem Missas priuatas in propria Ecclesia collegiata, seu Parochiali celebrant, non ratione beneficij, neque Cappellæ, neque legati, neque salarij: qui soli quatuor Tituli in prædicta responsione prohibentur: & de Parochis, quod ijs diebus, quibus tenentur Missam celebrare, non possent

M ma-